

Magyarországnak az egyetemes értékek megóvása terén fennálló nemzetközi kötelezettségeiről, a világörökség és a Nemzetközi Tervpályázatok kapcsán

A nemzetközi pályáztatás kiírásának vizsgálata során különös súllyal kell figyelembe venni az alábbiakat.

Magyarországon az 1985. évi 21. törvényerejű rendelet hirdette ki a **világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló**, az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO) Általános Konferenciájának ülészakán Párizsban, **1972. november 16-án elfogadott egyezményt**. Az egyezmény 6. cikke értelmében Magyarország - a szuverenitásának fenntartása mellett - arra a területére nézve, melyen kulturális és természeti örökség található, elismerte, hogy az ilyen örökség az egész világ örökségét jelenti, melynek megóvása az egész nemzetközi közösség együttműködésének feladata.

Az Egyezmény 4. cikke pedig azt rögzíti: minden az Egyezményben részes állam elismeri, hogy a **kulturális és természeti örökség** kijelölésének, **védelmének, megóvásának**, bemutatásának és a jövő nemzedékek számára való átadása biztosításának **elsődleges kötelezettsége** arra az Államra hárul, amelynek területén található.

A fentiek érdekében a tagállam minden tőle telhetőt megtesz saját erőforrásainak teljes igénybevételeivel, illetve ahol szükséges mindennemű olyan nemzetközi, különösen pénzügyi, művészeti, tudományos és technikai segítség és együttműködés felhasználásával, amely módjában áll.

Az egyetemes jelentőségű értékek listáján (Világörökség) 8 magyarországi látványossági helyszín szerepel, köztük Budapest több kiemelt helyszíne, így a Budapesti Dunapart, mely terület a Budapesti Duna Stratégia részét képező nagy volumenű és hosszú távú fejlesztés, programnak is a magját képezi.

A hosszú távú tervezés szempontjából nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az egyetemes értékek megóvása terén az Egyezmény nem csak kötelezettséget ró a részes államokra, hanem megfelelő feltételek esetén komoly jogosultságokat is jelenthet. Az Egyezmény 19. cikke értelmében az Egyezményben részes bármely állam nemzetközi segítséget kérhet a területén levő kiemelkedő, egyetemes értékű kulturális vagy természeti örökséghez tartozó vagyontárgy számára. Az Egyezmény 24. cikke ugyanakkor egyértelműen rögzíti, hogy jelentősebb nemzetközi segítségnyújtás **csak részletes, előzetes tudományos, gazdasági és műszaki felmérés alapján nyújtható**. Ennek a felmérésnek a természeti és

kulturális örökség legfejlettebb védelmi, megóvási, bemutatási és helyreállítási eljárásait kell figyelembe vennie és összhangban kell lennie az Egyezmény célkitűzéseivel.

A világörökségi státuszt figyelembe vevő jövőbeni tervekhez esetlegesen igénybe vehető nemzetközi segítségnyújtás együttesen azt a kötelezettséget rója Magyarországra, hogy a jövőbeni tervek megvalósítását előkészítő első lépések is a lehető legnagyobb körültekintéssel, Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek maximális figyelembe vételével történjenek meg.

Alapvetés I: A fenti gondolatmenet figyelembe véve, lehető legnagyobb mértékben kell megfelelnie Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek, egyúttal a lehető legnagyobb mértékben kell biztosítani annak előfeltételeit, hogy az Egyezményből eredő előnyöket Magyarország kiaknázza.

1) Építészek Nemzetközi Szövetsége (UIA- International Union of Architects)

Egy ilyen eljárást ezek szerint tehát olyan keretek között szükséges lefolytatni mely a legnagyobb biztonsággal alapozza meg a jövőbeni célok és elvárások megvalósulását. E tekintetben figyelembe kell venni az **UNESCO 1978. október 24- és november 28 között Párizsban megrendezett 19. Általános Konferenciájának** 12. ülésnapján (november 27.) **felülvizsgált és elfogadott ajánlást**, amely a nemzetközi építészeti és várostervezési pályázatok kiírására vonatkozik. (Angolul: „**Revised Recommendation concerning International Competitions in Architecture and Town Planning**”). Az ajánlás az UNESCO hivatalos honlapján a hatályos ajánlások listáján szerepel (http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=12026&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=-471.html).

Az ajánlás rövidítve UNESCO-UIA ajánlás néven is ismert. Ennek oka, hogy az ajánlás „II. Nemzetközi pályázatok szervezése” című fejezetének (**II. ORGANIZATION OF INTERNATIONAL COMPETITIONS**) már a 3. pontjában arról rendelkezik, hogy a nemzetközi pályázatok feltételeit az UIA-val egyeztetve kell kiírni. (The conditions for an international competition should be drawn up in consultation with the International Union of Architects.) Ezt követően az ajánlás részletesen taglalja az UIA eljárásnak szabályait.

Alapvetés II: Magyarország nemzetközi jogi kööttségeire figyelemmel a világörökség részét képező terület jövőbeni helyzetét jövőbeni és nagyszabású tervezési folyamat kezdetén már az ötletpályázat szintjén is egy olyan eljárásrend szerint kellene eljárni, melyet maga az UNESCO fogalmaz meg ajánlásban. **Ebben az eljárás rendben az UIA-nak meghatározó szerepe van.**

2) A nemzetközi építészeti és várostervezési pályázatok kiírására vonatkozó UNESCO ajánlás alkalmazása

Az UNESCO alkotmányának (jelenleg hatályos magyar szövegét az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete Alkotmányának kihirdetéséről szóló **2009. évi XXXII. törvény** tartalmazza) a következőképpen rendelkezik:

*Az Általános Konferenciának a tagállamok elé terjesztendő javaslatok elfogadása során különbözőképpen kell eljárnia a tagállamoknak szóló **ajánlások** és az általuk megerősítendő nemzetközi egyezmények tekintetében. Az előbbi esetben **elegendő az egyszerű többség**; az utóbbi esetben kétharmados többség szükséges. **Az ajánlásokat, illetve egyezményeket valamennyi tagállam köteles az említettek elfogadását kimondó Általános Konferencia ülészakának berekesztésétől számított egy éven belül saját illetékes hatóságaihoz benyújtani.***

A fentieket összevetve az UNESCO hivatalos oldalán olvasható, az UNESCO alkotmányának az Általános Konferencia ajánlásaira vonatkozó értelmező szövegével kijelenthető, hogy az Általános Konferencián a tagállamok egyszerű többségével elfogadott ajánlásokkal kapcsolatosan az el nem fogadó tagállamokra nézve is keletkezik kötelezettség. Nevezetesen még ezen tagállamok is kötelesek a döntést követő egy éven belül saját illetékes hatóságukhoz benyújtani az ajánlást.

(Emanating from the Organization's supreme governing body and hence possessing great authority, recommendations are intended to influence the development of national laws and practices.)

Jóllehet az Általános Konferencia ajánlásai nem tárgyai ratifikációnak, az ajánlás (egyszerű szótöbbséggel történő) elfogadásának pusztá ténye kötelezettséget ró azokra a tagállamokra is, aki az ajánlást nem fogadták el, illetve nem csatlakoztak ahhoz.

Az ajánlások szándékolt, kifejezett célja ugyanis a nemzeti jogalkotás és gyakorlat fejlődésének befolyásolása.

A nemzetközi jogi kötelezettségek nemzeti jogon belüli érvényesülését Magyarországon a Magyar Köztársaság Alkotmányának 7. § (1) bekezdése rendelkezik, az alábbi módon.

„A Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, biztosítja továbbá a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját.”

A fenti rendelkezés értelmezésére az Alkotmánybíróság számos határozatában vállalkozott. Irányadónak tekinthető e körben az 53/1993 (X.13.) AB határozat. Ennek alapján:

a) A 7. § (1) bekezdés első fordulata, amely szerint a Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, azt mondja ki, hogy ezek az általánosan elismert szabályok külön (további) transzformáció nélkül is a magyar jog részei. A transzformációt ebben az általánosságban - vagyis a szabályok felsorolása, illetve meghatározása nélkül - maga az Alkotmány hajtotta végre. Eszerint a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai nem az Alkotmány részei, hanem vállalt kötelezettségek. Az, hogy a vállalást és a transzformációt az Alkotmány tartalmazza, nem érinti az Alkotmány, a

nemzetközi jog és a belső jog hierarchiáját. Ez az általános belső joggá tétel egyáltalán nem zárja ki, hogy egyes általánosan elismert szabályokat külön egyezmények (is) meghatározzanak és azok tekintetében külön transzformáció történjék. Az ENSZ Alapokmánya és a genfi egyezmények tartalmazznak például ilyen szabályokat.

Az Alkotmány 7. § (1) bekezdése azt is jelenti, hogy a Magyar Köztársaság az Alkotmány rendelkezésénél fogva részt vesz a nemzetek közösségében; ez a részvétel tehát a belső jog részére alkotmányi parancs. Ebből következik, hogy az Alkotmányt és a belső jogot úgy kell értelmezni, hogy a nemzetközi jog általánosan elfogadott szabályai valóban érvényesüljenek.

b) A 7. § (1) bekezdés második fordulata - a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangjának biztosítása - minden vállalt nemzetközi kötelezettségre vonatkozik, az általánosan elismert szabályokra is. Másrészt az összhangot az egész belső joggal biztosítani kell, az Alkotmánnyal is. Az Alkotmány 7. § (1) bekezdése tehát az Alkotmány, a nemzetközi jogból származó szerződéssel, vagy közvetlenül az Alkotmánnyal vállalt kötelezettségek, valamint a belső jog összhangját követeli meg; az összhang biztosításában figyelemmel kell lenni mindegyikük sajátosságaira.

A nemzetközi jogi összefüggések, és a nemzetközi megállapodásoknak a nemzeti jog keretei közötti alkalmazása mögött komplex értelmezési rendszer áll.

A világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló, az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete Általános Konferenciájának ülészakán Párizsban, 1972. november 16-án elfogadott egyezmény kihirdetéséről szóló 1985. évi 21. törvényerejű rendelet 4. cikke az alábbi módon rendelkezik:

Jelen Egyezményben részes minden állam elismeri, hogy a **kulturális és természeti örökség** kijelölésének, **védelmének, megóvásának**, bemutatásának és a jövő nemzedékek számára való átadása biztosításának **elsődleges kötelezettsége** arra az **Államra hárul, amelynek területén található.**

A fentiek érdekében minden töle telhetőt megtesz saját erőforrásainak teljes igénybevitelével, illetve **ahol szükséges mindennemű olyan nemzetközi, különösen pénzügyi, művészeti, tudományos és technikai segítség és együttműködés felhasználásával, amely módjában áll.**

A kihirdetett Egyezményben foglalt kötelezettségek, és az Alkotmány hivatkozott 7. § (1) bekezdése kapcsán ismertetett jogértelmezéssel összefüggésben kell tehát értelmezni az ún. UIA/UNESCO ajánlást és alkalmazásának kereteit. Magyarországnak az Egyezményből eredően jogszabályban kihirdetett nemzetközi szerződésben vállalt kötelezettsége a

világörökség részét képező értékek védelme, és ennek érdekében ahol szükséges, nemzetközi segítséget és közreműködést is igénybe kell vennie. Az UNESCO ajánlásban szereplő eljárás alkalmazása az UIA bevonásával lefolytatandó nemzetközi építészeti pályázatok esetében nem mellőzhetők, anélkül, hogy kockáztatnánk annak világörökségi státuszát.

3) Közbeszerzési kérdések

A szélesebb nemzetközi jogi kitekintést az indokolja, hogy az UIA bevonása a nemzetközi pályázatásba a hatályos magyar jog szerint szolgáltatás megrendelésnek minősül. Vizsgálni kell tehát, hogy a nemzetközi kötelezettségek hogyan hozhatók összhangba a belső jogszabályokkal, jelen esetben a közbeszerzésekről szóló törvénnyel. A közbeszerzési törvény szerint kizárólag egy adott szolgáltatóval akkor lehetséges közvetlenül tárgyalni és szerződést kötni, ha a kivételes eljárások feltételei fennállnak, vagy megállapítható, hogy az adott beszerzésre nem kell alkalmazni a közbeszerzési törvényt.

Az UIA-val kötött szerződés nem tartozik a közbeszerzési törvény hatálya alá. **A közbeszerzési törvény 29. §-a tartalmazza azon beszerzések leírását, amelyekre nem kell alkalmazni a Kbt-t. A 29. § (1) bekezdés e) pontja értelmében nem kell alkalmazni a Kbt-t, amennyiben nemzetközi szervezet által meghatározott külön eljárás alapján történik a beszerzésre. Abban az esetben tehát, amennyiben a kiíró deklarálja, hogy az UNESCO ajánlásában szereplő eljárás szerint kívánja kiírni és lefolytatni a nemzetközi építészeti pályázatot, olyan eljárást választ, amelyet nemzetközi szervezet ajánl.**

4) Az UIA magyarországi képviseletének kérdése

A Magyar Építőművészek Szövetsége (MÉSZ) 1902-ben történet alapítása óta a tervpályázatok ügyét és a magyar építészeti értékek megőrzését tekinti elsődleges feladatának. Egyik alapítójának Lechner Ödön mellett egyik alapítójának Vágó József fiának Vágó Péternek és Goldfinger Ernő magyar építésznek a kezdeményezésére jött létre 1948-ban az UIA, amelynek a MÉSZ 1951 óta folyamatosan tagja. A 118 tagországból Magyarország a szervezetnek nyolcvanas években egyik alelnöke, 2008 óta elnökségi tagja. 2006 óta az egyik legfontosabb fórumnak a Tervpályázati munkabizottságnak (Competition committee) a meghatározó tagja. **A MÉSZ mint az UIA tagszervezete jogosult képviselni és ilyen nemzetközi tervpályázatokat szakmailag előkészíteni, amely páratlan publicitást és figyelmet kell, minden esetben mind a szakmai, mind a befektetői körökben.** Ennek az eljárásrendnek a lefolytatása, figyelembe véve azt a nemzetközi információs rendszert, amely 118 országban mintegy másfél millió építészhez juttatja el az információkat, nem jelent különös többletköltségeket.

Az UIA pályázatok a következő előnyöket jelenti:

A program és a feltételek minőségének garanciáját

A tervek megfelelő díjazását

A zsűri szuverenitását és pártatlanságát

Nyilvános kiállítást és az eredmények világon való terjesztését

Egyeztetői eljárást a támogatók és a pályázók között a pályázat alatt s a döntést követően

Pályázatok típusai

Nyitott pályázatok

Zárt pályázatok

Regionális pályázatok

Meghívásos pályázatok

Nemzeti pályázatok külföldi meghívással

Speciális pályázatok

Nyitott pályázatok diákoknak

Ötletpályázatok

Egyfordulós pályázatok

Kétfordulós pályázatok

Ilyen eljárás renddel kerültek kiválasztásra az alábbi jelképszerű épületek, Sydney operaház, George Pompidou Center Párizs, Grande Arche De la Defense, Párizs, Alexandriai könyvtár, Egyiptom, Tokyo International Forum

A fentiek értelmében kérjük a tervpályázati törvény ennek alapján történő módosítását és a vonatkozó nemzetközi normatívák szerint való jogalkotást, figyelembe véve a MÉSZ az idén 60. éve képviseli a nemzetközi szervezetben a magyar értékeket. Az elmúlt évtizedekben 1996-ig a tervpályázatok egyedüli lebonyolítójaként széleskörű szakmai elismeréssel végezi feladatát.

Budapest 2011. 12. 10.

A MÉSZ jogi szakvéleménye alapján, készítette:

Kálmán Ernő Dla

a MÉSZ elnöke az UIA helyettes tanácstagja